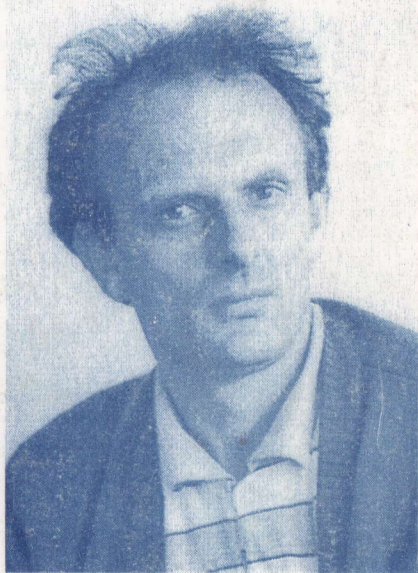

<http://arhivkrusevo.blogspot.com>

Хамид Ислами рођен је 1959. године у Рапчи (општина Гора). Објавио је следеће књиге: *Почиваљииће* (1990), *Међу нама и у нама* (1993), *Огледало од камена* (1995), *Девојке на коњу* (1995) и драму *Јусуф и Цемилџа* (1995).
Живи и ради у Рапчи.

ISBN 86-7967-059-6

Хамид Ислами

Долајце

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

НОВИ
СВЕТ

Библиотека МАШТАВЦИ
Књ. 2

Уредник
Зоран С. Николић

Доброшвори:
Дом културе Оштинне Гора
Економско-трговинска школа, Драгаиш
ГП "Зидар", Лозница

Хамид Исљами

ДОЛАПЧЕ

(причице за малу и велику децу)

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

№ - 4996
који муче велику децу.
Иво Ђ. Јрић

**НОВИ
СВЕТ**
Приштина, 1996.

Библиотека МАРИТА ИЛИИ
Км 2

ХРАНИТЕ СЕ ДИМЕХ

Уредник

Ђорѓи С. Николић

ДОДАТКЕ

(прилике за мјашу и вештачку децу)

С 8 8 А - 4

Добра воља

и његова
успешност
је резултат
добра воља

ДОДАТКЕ

Знајте да је крив за снове
који муче невину децу.
Иво Андрић

Ко је крив за снове
који муче невину децу.
Иво Андрић

ДОЛАПЧЕ

Заљ јен пут, ка бехме малове, сум се тепаф со акал:
"Ка би сум го отвориф долапче мајкино све би било само мује. Ама би сум се најаф круше жфте и меке, орае зреље, локум светен шо се топи во уста, судук по мало наљут, шећерчића шарене и благе и ћимбиље још шо немало во него".

Све деца усто сакаље. Долапче мајкино, закључено со кључ шо се бесиф на пуас, било мерак за сви. Свакој го виђуаф во сон отворено само за него.

Јен дењ мајка ни умрела а долапче останало разинато и празно.

– Све зела за себе, – се чуље збифканице детечке.

Посље јопе го насипаље и го закључиље ама бадијава. Долапче, за деца, останало празно дур не го истураље сосве кућиче старото.

ДОЛАПЧЕ

Не једном сам се, када бејасмо мали, борио с мишљу:
"Када бих само отворио бакин долапчић све би било само моје. Ала бих се најео жutih и меких крушака, зрелих ораха, црвеног ратлука што се топи у устима, помало наљутог сузика, слатких и шарених бонбона... И ко зна чега још није било у њему".

Сва су деца исто желела. Бакин долапчић, закључан кључем што је висео о појасу, био је свачија жеља. Свако га је сањао отвореног само за себе.

Једнога дана бака је умрла а долапчић је зјапипо празан.

– Све је узела са собом – чули су се дечји уздаси.

Касније су га поново напунили и закључали, али узалуд. Долапчић је за децу остао празан све док није пропао заједно са старом кућицом.

ПАЋЕАТ ЗА ДЕЦА

Бате ми прати фа паѐет а мати отишла во Драгаш да го земе. Мије, деца, сме га чекале да дојде и да ни донесе шо је неше. Однапре сме знле шо има во паѐет.

– Мене ми пратиф чанта! – се радуаф Исмет, брат најстар.

– Мене ми пратиф фанала шарена! – ми се тугаљала сестра Исма.

– Мене ми пратиф и чанта и фаналче и кошуљче и све! Мене ми напраѐаф најпујући дека најпујући ме жаљи! – сум викаф ја и сум ришаф от радос.

Мати дошла от Драгаш млогу запрена. Сенала на кревет и не гледала ка го растрбошујеме паѐет ка вуци гладне. От паѐет, јена по јена, илизале кецеље и крпе, каљаве и мрсне.

– Ка не стајф јено паѐетче шеѐерчића за деца? – се прашуала мати.

– Ти се шукам во паѐет вакоф! – сум пиштиф ја и сум желаф најпујићи дека сум биф најмалоф.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

ПАКЕТ ЗА ДЕЦУ

Тата нам је послао пакет и мајка је отишла у Драгаш да га подигне. Ми деца, чекали смо да се врати и донесе нам то што је наше. Унапред смо знали шта је у пакету.

– Мени је послао ташну! – радовао се Исмет, старији брат.

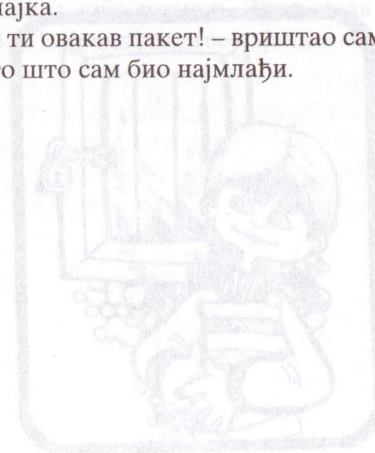
– Мени је послао шарени џемпер! – хвалисала се сестра Исма.

– Мени је послао и ташну и џемперић и кошуљицу! Мени је послао све зато што ме највише воли! – викао сам и скакао од среѐе.

Мајка се вратила из Драгаша уморна. Села је на кревет и гледала нас како, попут гладних вукова, кидамо пакет. Из пакета су једна за другом излизиле кецеље и крпе, прљаве и масне.

– Што бар паковање бонбона деци није послао? – питала се мајка.

– Изем ти овакав пакет! – вриштао сам ја, и највише плакао, зато што сам био најмлађи.

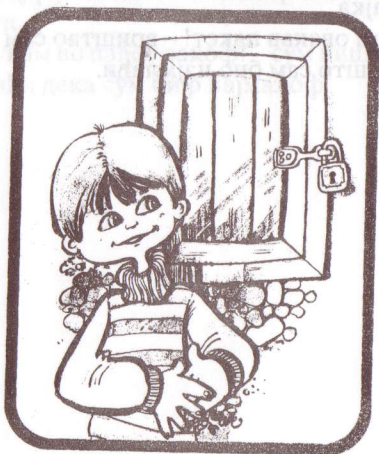
ДОНЧЕ

Бате ми купио донче, какво сум сакаф, да го полазим за Курбан Бајрам. Једва сум чекаф да илезет мужи ото цамија па да трнем од кућа на кућа да се ставам и да честим Бајрам. Не ми било за ставање кољку сум сакаф да ми виђит донче ново.

– Нељ мати, никој нема донче вакво? – сум се радуаф дур ме обљичаље.

Прет врата, ка сваки дењ, ме чекаф Мурџо да ми рипне на грћи и да ме цељива. Шо зиф он ељи ми обљекље донче ново, какво нема никој. Бербат ме напрајф. Сум пиштиф дур не дошла мати да ме тури.

Мурџо влезеф во љегало. Цев дењ от њего глава не поћуљиф. Коритче, ке шо јаф, му седило насипано со коске. Ништо фукара не брцнаф. Зиф да је кабајетљија на Курбан Бајрам ка се готви најпујићи за јадање.

ПАНТАЛОНИЦЕ

Отац ми је купио панталонице какве нема нико, да их први пут обучем за Курбан Бајрам. Једва сам чекао да мушкарци изађу из цамије па да кренем од куће до куће да честитам Бајрам. Није ми било до честитања колико до жеље да људи виде моје нове панталонице.

– Реци ми, мајко, има ли још ко овакве панталонице? – радовао сам се док су ме облачили.

Пред вратима, као и увек, чекао ме је Мурџо да ми скочи на груди и да ме љуби. Откуд је он могао знати да су ми обукли нове панталонице какве нема нико? Свог ме је испрљао. Вриштао сам док није дошла мајка да ме претури.

Мурџо је ушао у своје легло. Целог дана није извирео. Коританце, из кога је јео, било му је пуно костију. Сиромах, ништа није пипнуо. Знао је да је кривац, за време Курбан Бајрама, када се највише спрема да се једе.

БИК СЕФСКИ

Две недеље прет Ђурђевдан го донесле во село да биде бик сефски и муш кравем. Ја и Исмет баш тога сме играле пишофци прет дамија ка не уплашило рикање какво не сме чуле ду тога. Мужи сме ге прапуале от кого донесле толикавога а они трајеле, го гледале со стра во очи.

За јен чаш све деца се собрале на гумно Хасаново да виђит шо рика таке. Он, врзан за стрежел, црн и гољем ка Коритник со прејне ноге копаф земња и рикаф. От шупљинке му иљизала пена а от очи огињ.

Утрото, сабајеле, Исмет ме разбудиф ка пуала саба, да идеме да го гледаме ка ќе заидује со краве. Краве рипале от радос а жене се плашиле. Нијена не би сакала мужа таквого.

Два дења по Митровдењ јопе сме се собрале на гумно Хасаново да гледаме ка ќе се коље бик сефски. Ка го пријатије на земња, земња се затресла. От јен пут све затрајело. Коритник онемеф, пиљића затрајеле, само во ахари краве желале за мужа.

Село останало бес бика, краве бес мужа. Тоја дењ заврнаф снек и не се дигнаф ду Ђурђевдењ.

СЕОСКИ БИК

Две недеље пред Ђурђевдан доведоше га у село да буде бик сеоски и муж кравема. Исмет и ја смо се баш тада играли кликера пред дамијом када нас уплаши рика какву нисму чули до тада. Мушкарце смо питали одакле су га донели толиког, а они су ћутали и гледали га са страхом у очима.

За тили час сва су се деца окупила на Хасановом гувну да би видела шта то тако риче. Он, везан за стожер, црни и велик као Коритник, предњим је ногама копао земљу и рикао. Из ноздрва му је излазила пена а из очију севала ватра.

Сутрадан, јутром ме је, још пре зоре, Исмет пробудио да одемо да га гледамо кад први пут пође са кравема. Краве су поскакивале од радости, а жене су се плашиле. Ни једна не би пожелела таквог мужа.

Два дана по Митровдану опет смо се окупили на Хасановом гувну да гледамо како се коље бик сеоски. Када су га оборили, земља се затресла. Одједном је све умукло. Коритник је онемео, птице су нестале, само су у шталама краве плакале.

Село је тако остало без бика, краве без мужа. Тога дана је пао снег и није се дигао до Ђурђевдана.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

12-4995

ТОРНИК ИМА ЛОШ СААТ

Во јен дењ, во торник, стринки Заимици ги дошле и книга и телиграма. Ка за беља, Исмет биф во школо, па мати мене пратила да ги испујем. Тога нијена жена не зшла да пишује. Све таке, деца викале да гим пшует и да гим пујет книге.

И книга и телиграма стринки ги дошле от Бељиграт, ке ги работаф Сафет, син богуан. Сафет имаф млогу хубаф дућан во Бељиграт. Дур ги сум га пуаф книга стринка желала от радос.

"Мати мила,

Како ми си мајчице муа? А ти је тешко шо ки останала сама? За мене немој да бротаф, јако сум хубаво. Мати да те прашам време дома какво је? Овде млогу врне дош. Мати, порачај ми кога да дојдем да ти покосим. Ка шо врне ливаде треба да ни се хубаве. Ако прашу јеш за дућан, млогу хубаво ми работа. Чирак млогу ме слуша.

Мајчице муа мила, ми пишујеш ељи Есма ме остајла. Ако мајко, ако. Ѓе најдем дејка по хубава и по пристала. И вакве она не била за кућа наша. Ти немој да се кинеш. Све ќе биде, само здравје. За инајет ќе напрајме кућа најголема.

Мајко, денеска ќе ти пратим паре ама да ге исхарциш све. Немој да ге чуваш. Немој да ми ге чуваш за свадба. За ништо хасрет немој да седиш. За свадба друге ќе ти пратим.

Мајко, сељам свим кој шо ќе праша за мене. Немој да ми се кинеш. Те грљи и те цељива син, Сафет".

Ка сум га допуаф книга, стринка збифнала. Ми дала јено кутијиче локум. Ка сум изеф јено калапче ми дала

телиграма. Шућур прво во себе га испуа. Лафој кусе, остре ка нош, ме брцнаха ду срце.

"Сафет се удавиф во Дунаф. Још не сме го нашле. Садик".

Не сум имаф кувет уста да отворим. Желалећи сум избегаф надвор. Стринка трчала по мене со кутијиче локум во руке и ме мољила да се вратим.

Акшамести, стринка се редила ка кукајца. Сваки дењ таке, ка змија пиштила. Дур не дала душа чекала сина да ги дојде да го ожени. Паре не ге исхарцила, ге чувала за свадба.

Таја година, ка се удавиф Сафет, Есма се омужила. Родила четири деца, све ги се дејчића. Госпот неје мачка.

Сега знем заш старе љући велит ељи торник има лош саат.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

У УТОРАК ПОСТОЈИ ЛОШ ЧАС

Једног уторка, у истом дану, стрина Заимица је добила и писмо и телеграм. За несрећу, Исмет је био у школи, па је мајка мене послала да јој их прочитам. Тада ни једна жена није знала да пише. Све су тако, децу звале да им читају и пишу писма.

И писмо и телеграм стрина је добила лиз Београда, где јој је радио Сафет, син јединац. Сафет је имао веома лепу радњу у Београду. Док сам јој читао писмо, стрина је плакала од радости.

"Мајко мила,

Како си мајчице моја? Да ли ти је тешко што си остала сама? Због мене немој да се секираш, јако сам добро. Мајко, да те питам какво је време кући? Овде стално пада киша. Мајко, јави ми када да дођем да ти покосим. Пошто пада киша, ливаде би требало да су добре. Ако питаш за радњу, добро ми ради. Радник ме много слуша.

Мајчице моја мила, пишеш ми да ме је Есма оставила. Ако, мајко, ако. Наћи ћу бољу и лепшу девојку. Ионако она није била за нашу кућу. Ти немој да бринеш. Све ће бити у реду, само да је здравља. Из ината ћемо направити свадбу највећу у селу.

Мајко, данас ти шаљем и паре, али да их потрошиш. Немој да их чуваш. Немој их, молим те, чувати за свадбу. Немој у ничему да оскудеваш. За свадбу ћу ти друге паре послати.

Мајко, поздрави сваког ко пита за мене. Немој да ми се секираш. Грли те и љуби, син, Сафет".

Када сам прочитао писмо, стрина Заимица је уздахнула. Дала ми је кутију ратлука. Чим сам појео

парче, дала ми је телеграм. Хвала Богу што сам га најпре прочитао у себи. Оштре речи попут ножа ме дирнуше у срце.

"Сафет се удавио у Дунаву. Још га нисмо нашли. Садик".

Нисам имао снаге уста да отворим. Плачући сам побегао напоље. Стрина је трчала за мном, нудила још ратлука и молила да јој читам.

Увече, стрина је кукала као кукавица. Свакога дана тако, чуло се њено пиштање као у змије. Све док није умрла чекала је сина да јој се врати да га ожени. Паре није потрошила, чувала их је за свадбу.

Те године се и Есма удала. Родила је четири детета. Све су јој девојчице. Бог није мачка.

Због тога се ваљда каже да у уторак постоји лош час.

РАХМАН ХУЛАФ

Свакује село има хулавогo. Мије прет мухаребе другoгo, сме имаље Рахмана хулавогo..

Рахман немаф оца, му умреф још ка биф кољепче. Мати му била жива, млогу го жаљила ама шо да чини фукара, таквогo Госпот ги го даф. Рахман дења трајеф и гљедаф работа свуа. Никој не го брцкаф и он никогo не брцкаф. Само мије деца сме трчаље по његo и му сме викаље:

– Рахман хулаф! Рахман хулаф!

Рахман трајеф и трпиф. Никогa не ни се враћаф, какоа викаме некому другoму.

Работа свакому и свештоје. От ништо не се срамиф само да земе некој динарец да го онесе дома матери.

Тако било дења. Ноћа Рахман биф друк чујек. Амица Заим за његo вељиф:

–Тоја чујек је ноћно пиље. Он дењoј не ге број во године.

За сај таке било. Рахман чекаф ноћ да обљече рухо друго, мрша друга.

Заједно со акшам Рахман вљизаф во кафе Хајрово. Шо ће стајво уста мало ракија, очи му се светињаље, руке му паткаље ка крила петлове, језик му се одврзуаф и све му мљеф. Идуаф от маса на маса. от чујека на чујека, гим се нахакуаф во лице, гим пуаф и гим се смијаф:

*"Оре љуђи хулаве
соберише мало љебојна
не љи ви удара душа
мухаребојна"!*

Посйаре дойтеруаље шеадеи и го караље:

- У, хулош хулаф! Камен ти во зрло!

Младе го тепаље и го пчуаље. Он све трпиф. Не го бољило шо го тепаје. Му било тешко шо не го слушаје. Он хулаф виђиф они умине не виђиле, ељи не сакаље да виђит? Ка ће испије мало пујићи удараф глава во маса и сам себе караф:

Трајглаво букова! Трајглаво хулава! Трај главо пијана! Ти от умне хулаве ће прајш!

Хајро го тераф от кафе да не досађим.

Дошло мухаребе. Ка се запаљиле прве куће сви сме избегале от село. Рахман хулаф останаф во село сам да го брани. Сме го слушаље ка пује и ка вика дур не го гљитнаф ветер.

Таке село останало бес Рахмана хулавогo а мије бес село.

ЛУДИ РАХМАН

Свако село има своју луду. Ми смо пре другог рата имали Лудог Рахмана.

Рахман није имао оца, умро му је док је био беба. Мајка му је била жива, много га је волела, али шта ће сиротица, таквог га је Бог дао.

Рахман је дању ћутао и гледао своја посла. Нико га није дирао и он никога није дирао. Само смо ми деца трчали за њим и викали му:

– Луди Рахман! Луди Рахман!

Рахман је ћутао и трпео. Никада нас није јурио, као да ко зна коме вичемо.

Рахман је радио све и свакоме, ко год га позове. Од ничега се није стидео, само да узме који динар да га однесе мајци.

Тако је било дању. Ноћу је Рахман био сасвим други човек. Чика Заим је за њега говорио:

– Тај човек је ноћна птица. Он дане не броји у године

Стварно је тако било. Рахман је чекао ноћ да обуче друго рухо, друго тело.

Некако заједно кад и вече, Рахман би улазио у Хајрову кафану. Чим окуси мало ракије, очи би му се зацрвенеле, руке су му млатарале као у петла, језик би му се одвезао и само би млео. Ишао би од стола до стола, од човека до човека, уносио би им се у лице, певао би и смејао им се:

*"Хеј, људи луди,
сакујите мало хлеба,
зар вам не заудара на рај!"*

Старији би се помолили Богу, а онда би га грдили:

– Ћути, будао једна, камен ти у грлу!

Млађи би га псовали и тукли. Он би све отрпео. Није га болело што га ударају. Било му је тешко што га не слушају. Он је, будала, видео оно што они нису видели, или нису хтели да виде? Када попије мало више ударао би главом о сто и онда би сам себе грдио:

– Ћути главо букова! Ћути, главо луда! Ћути, главо пијана! Зар ти од паметних луде да направиш!

Хајро би га отерао из кафане да не досађује људима. Дошао је рат. Када су се запалиле прве куће, сви смо побегли из села. Луди Рахман је једини остао да га брани. Сви смо га чули како пева и виче. Све док га није прогутала ватра.

Тако је село остало без Лудог Рахмана, а ми без села.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

КРАДЉЕ

Шо ће стпне јесен во село, ни доиђаф и Баца Бакија да продава грозје. Баца биф от Билуша. Млогу хубаф чујек беше. Заљ јен пут ни даф грозје бес паре.

Баца Бакија грозје га продаваф на Ђуше, више кућа наша. Коња го врзуаф за бандера а грозје ге надопираф на зит Берамоф. Шо ће викне:

– Хајде грозје! Хајде грозје! – би му се собраље какоа само него чекаме. Он со прт љескоф во рука, се вртиф окулу грозје и ге браниф от устичића гладне. Беше фатиф јен фукаралак па ти се чинило и камен се јаде.

Таке и тоја пут. Шо дошоф мије сме биље тује. Очи ни остануаље на грозје беље, маљичкаве ама ка мет благе. От јен пут Исмет ми шепкаф:

– Дрпни јен gros и избегај.

Мене не ми се крало, млогу плашљиф сум биф, ама иди него послушај. Нигде не би ме зеф со себе, нијено дете не би остајф да ми збори. Ми било стра, мати млогу љута ни била. Оно, Исмет би украф сам да не му било стра от учителя. Учитель млогу ге тепафд, ка би чуф за крадење мрша катран би му га напрајф.

– Дрпни јен gros ка ти вељим! – сега ми викаф Исмет

Сум дрпнаф јен gros и сум љетнаф да бегам. Ама, место да бегам какое цамија ја сум се растрчаф какое дома. Баца Бакија се пуштиф по мене. Не знем тога шо му беше. Ду тога никога не трчаф по деца, не ге оставаф грозје. Само ће викне: "У пис једен"! – и ништо. Оја пут по мене трчиф ду двор наш, ду во кућа.

Ка сме влезље во кућа мати прала. Сме га уплашиље. Рипнала от корито и се развикала на Баца Бакија:

– Ха, што трчиш по него ка вук! Шо ти учинаф?
Баца Бакија се збркаф. Сакаф да се врати, да не ги каже ама било доцна.

– Ми украф gros, – ги рекоф једва да го чује.

Мати ме пољала право во очи. Сум знф да је млогу љута. Ме зела за рукуче и ме онесла ду трупче за цепање дрва.

– Веће нема никому да украде! – му рекла Баца Бакија.

От зит зела секирче, рукиче ми го стајла на трупче да ми го пресече.

Ка видеф шоп учиниф, Баца Бакија зеф да га мољи ка дете малово:

– Аман немој, жено! Ђе му дадем јено кошче грозје!

Баш тога от кућа илезла мајка Руфатица и ка видела шо станује матери ги го зела секирче от рука. Баца Бакија се испотиф от мука. Вртејећи со глава илезоф надвор. Мене рукиче још ми седило на трупче и чекало да го пресечет.

Баца Бакија по Исмета ми пратиф јен китар грозје. Ја от тога не ге јадем грозје.

ЛОПОВЧИЋ

Чим крочи јесен у село, дошао би нам и Баца Бакија да продаје грозђе. Баца Бакија је био из Билуше. Беше то фин човек. Не једном би нам дао грозђе без пара.

Баца Бакија је продавао грозђе на Ђошку, изнад наше куће. Коња би везао за бандеру а кошаре би насло- нио на Берамов зид. Чим викне:

– Ево грозђа! Ево грозђа! – окупили бисмо се као да само њега чекамо. Он би са лесковим прутом у рукама бранио грозђе од гладних уста. Беше то време глади, па ти се чинило да се и камен једе.

Тако и тада. Чим је стигао ми смо били ту. Окице су нам остајале на белом грозђу, ситном али као мед слат- ком. Одједном, Исмет ми шапну:

– Зграби један грозд и бежи.

Мени се није крало, био сам плашљиво дете, али га не послушај ако смеш! Не би ме више нигде повео са собом, нити би дозволио да са мном иједно дете проговори. Плашио сам се, мајка нам је била веома строга. Оно, Исмет би сам украо, али се бојао учитеља. Учитељ их је стално тукао. Када би сазнао за крађу, тело би му било у модрицама.

– Зграби грозд, када ти кажем! – сада је већ викао Исмет.

Зграбио сам грозд и почео да бежим. Али, уместо да трчим према цамији, ја сам трчао према нашој кући. Баца Бакија је кренуо за мном. Не знам шта му је било. До тада никада није трчао за децом, никада није остављао грозђе. Само би викнуо: "У, безобразнице један"! – и ништа. Овога пута је трчао за мном до нашег дворишта, до куће.

Када смо ушли у двориште, мајка је прала. Уплашили смо је. Скочила је са корита и почела да виче на Бакију:

– Шта је било, што трчиш за њим! Шта ти је учинио?

Баца Бакија се збунио. Није хтео да јој каже, али је било касно.

– Украо ми је грозђе, – рекао је тако тихо да се једва чуо.

Мајка ме је погледала право у очи. Знао сам да је много љута. Узела ме је за руку и повела ка пању за цепање дрва. Онда је рекла Бакији:

– Више никоме неће украсти!

Са зида је скинула секирицу, рукицу ми је наместила на пањ. Када је видео шта ће учинити, Баца Бакија је завапио као мало дете:

– Не, жено, ако Бога знаш! Даћу му кошару грозђа!

Баш тада је из куће изашла бака Руфатица и чим је видела шта се дешава, мајци је из руке истргла секирицу. Баца Бакија се ознојио од муке. Вртећи главом, изашао је напоље. Мени је ручица још увек била на пању, чекала је да је одсеку.

Баца Бакија ми је, по Исмету, послао кантар грозђа. Ја од тада ни да окусим грозђе.

АМИЦА БЕРАМ

Дупри кућиче наше, скријено пот орах, имало још јено, још по старо и по малово от неше. Згугурчено, затурено а не дотурано, покријено со слама се карало со вакат, не се давало от некој инајет. Ка шо сме расље оно се смаљичуало, сваку саба сме го пољавале да не се истурало, да не пуштиље греде бирвакатешње. Оно било тује, крцкало, се вило, збифкало и болуало ама трајело и трпило.

Шо било још чудно, во него некој имаф. Сви сме знље да има некој во нтра, ама кој? Кого да прашаш трајеф, вртиф глава и не кажуаф. Ни Исмет нећеф да каже. Нећеф ељи не зиф? Кољку локум ми изеф, кољку јабука му сум предаваф да ми каже. Не ми кажаф никога. Гимбиље а зиф шо је во нтра?

Сваку саба, свакује пладно, сваки акшам, мати вљизала и иљизала от кућиче со нешто во руке. от свакује јадање по мало се одвовало и се носило во кућиче. Бате ка доиђаф от гурбет прво во кућиче вљизаф па после дома доиђаф.

Јен пут сум га прашаф матере:

– Мати, шо има во кућиче?

Мати се нануртила, никога не сум га видеф таке љута и ми рекла:

– Шо има да има, не је за деца! Немој змија да те укса да влезеш во нтра!

Старе велит: Заградена башча пујући се краде.

Боже ми рекље да влезем. Ка шо сум растоф, све каке кућиче сум гљедаф. Јен дењ сум собраф кувет и сум дошоф ду врата. Врата била закључена. Сум дошоф ду

пендерче. На него било стајено платно црно. От некој тар сум чуф кашљање.

– Кого затвориље во нтра? – сум се прашуаф.

Јен дењ сум видеф ељи мати не закључила врата. Трчајећи сум влезоф во кучиће. Шо сум влезоф во нос ми влезла јена душа тешка. Сум сакаф да се вратим ама било доцна. От ћуше темаво, сум чуф глас:

– Влезе, биро. Не се плаши.

Ништо не сум видеф. Сум трајеф. Прет мене била темнина со нош да га сечеш.

– Ходи поблизу – јопе сум чуф глас.

– Кој си ти? – сум го прашаф.

– Ја сум Берам Сафетоф – ми рекоф.

Тога сум завијуаф по мало. Сум го загледаф сенат во ћуше. Таквог чујека ду тога не сум видеф. Во село сме имаље старци ама такве не. На глава имаф капа црна, околу ња врзана шамија, очи му биле беље и му свиткаље во темнина. Имаф јен нос ћуљест и гољем, уста малова а рила светне какоа крф от њи ће се растече. Шо имаф јена брада, бела ка снек, чорапе от ња да спљетеш. На себе имаф цамадан црн. Прет него било јено масиче дрвено а на него ћитапи дебеле.

– Заш те затвориље во нтра? – сум го прашаф.

– Гим је стра от мене. Велит да сум хулаф.

– Заш си хулаф?

– Још си ти малово да разбереш.

– Шо да разберем? А ни си свој нам?

– Не ви сум свој. Ја никого немам. Никому несум свој.

Вам ви сум борчљија шо ме гљедате. Да несте вије би сум умреф.

– Заш не иљизаш на цамија ка друге стаци?

– Слушај биро, не сум видеф снце дваесет године. От ка сум почеф да кажујем шо ће биде, ме затвориље овде и не ме пушта је надвор.

– От ке знеш шо ќе биде?

– И сам не знем, ама знем.

– Кажи ми мене шо ће биде.
– Ће ти кажем ама никому да не кажеш.
– Жими матере не кажујем, му сум се заквнаф.
– Слушај, биро. Ће дојде чуден вакат. Ће дојде вакат кога ће бидет све њиве заградене, пиље во њи да не влезе. На Пољена љући ће градит. Ће дојде вакат љући со ауто на врх от Коритник да се скачит. Жене на пазар ће идујет саме и нема да биде чудно. Посље, ће дојде мухараебе. Све мужи ће идет да се тепа је. Жене борој ће грљит боже мужи гим се. Биро, љући ће напрајт јена кутија шо ће збори и шо ће пује. На ња ће кажујет во Америка шо било. Посље ће напрајт друга кутија шо ће се вишит љући шо работаје свекеде. Љући ће седит и само во ња ће се пуљит.

Још млогу има ама ти си малово не разбираш. Ти ће дочекаш оја, ће вићиш. А сега, нати јено шећерче и иди надвор. Никому не кажуј шо си видеф и шо си чуф.

Не прошло ни десет година а Сејран во село донесоф радио. Жене се чудиле. Ја сум отишоф на гробишта да му кажем Амица Бераму. На гроб му вљикнаф божур светен.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

ЧИКА БЕРАМ

Поред наше кућице, сакривена под орах, била је још једна, још старија и још мања од наше. Пресамићена, зарушена а недорушена, покривена сламом, свађала се са временом, није се дала из неког ината. Како смо расли, она се смањивала. Свакога јутра смо је надгледали да се није можда срушила, да нису попустиле греде ко зна кадашње. Она је била ту, крцкала је, савијала се, уздисала и боловала, али је трпела и ћутала.

Што је још чудније, у њој је неко живео. Сви су знали да унутра има неког, али кога? Кога год питаш, само ћутање, одмахивање главом и никакав одговор. Ни Исмет није хтео да каже. Није хтео или није знао? Колико ми је само ратлука појео, колико сам му само јабука дао, и опет ништа.

Свакога јутра, свакога поднева, сваке вечери, мајка је улазила и излазила из кућице са нечим у рукама. Од сваког obroка се понешто одвајало и носило у кућицу. Када је отац долазио с пута најпре би отишао у кућицу, па би после дошао нашој кући.

– Једном сам питао мајку:

– Мајко, кога то има лу кућици?

Мајка се наљутила, никада је нисам видео тако љуту. Љутито ми је рекла:

– Шта год да има, није за децу. Немој да те змија уједе да ућеш унутра!

Стари кажу: ограђена башта се више краде.

Као да су ми рекли да ућем унутра. Једном сам скупио снаге и дошао на врата. Тек тада сам сазнао да су закључана. Отишао сам до прозора и видео да је на њему црна завеса. После извесног времена чуо сам кашаљ.

– Кога ли су затворили унутра? – питао сам се.

Једнога дан, мајка је заборавила да закључа врата. Трчећи сам ушао у кућицу. Само што сам крочио, за нос ме је повукао тежак мирис. Хтедох да се вратим, али је било касно. Из тамног ћошка чуо сам глас:

– Уђи, синко, немој се плашити.

Ништа нисам видео. Тама, ножем да је сечеш, заковала ме не на једном месту.

– Приђи ближе – поново сам чуо глас.

– Ко си ти? – питао сам га.

– Ја сам Сафетов Берам – одговорио је.

Тек тада сам почео да разазнајем. Угледао сам га како седи у ћошку. Таквог човека никада нисам видео. У селу смо имали старе људе, али не такве. На глави је имао црну капу, око ње му је била везана марама, очи су му биле беле и светлиле су му у тами. Нос му је био шиљат и велик, уста мала, а усне црвене као да ће из њих потећи крв. Имао је белу и дугу браду, чарапе да плетеш. На себи је имао црни огртач. Пред њим је био дрвени сточић, а на њему дебеле књиге.

– Зашто не изађеш напоље? – питао сам га.

– Зато што сам луд, плаше ме се!

– Зашто си луд?

– Још си ти мали да би разумео.

– Шта да разумем? Реци ми, јеси ли нам род?

– Нисам вам род. Ја никоме нисам род. Немам род.

Вама сам дужник што бринете о мени. Да није вас, ја бих умро.

– Зашто не одеш до џамије, као остали старци?

– Слушај сине, нисам видео сунце има двадесет година. Откако сам почео да казујем шта ће се догодити, затворише ме овде.

– Како знаш шта ће се десити?

– Ни сам не знам како, али знам овде... Рећи ћу ти, али немој никоме да причаш.

– Мајке ми, нећу рећи.

– Слушај сине. Доћи ће чудно време. Доћи ће време када ће све њиве бити ограђене, ни птица неће моћи у њих да уђе. На Пољенима ће људи ограђивати. Доћи ће време када ће људи аутом на врх Коритника. Жене ће саме ићи на пијацу. Затим ће доћи рат. Мушкарци ће отићи да се боре. Жене ће грлити борове као да су им мужеви. Ти си мали да то разумеш. Сине, људи ће измислити једну кутију која говори и пева. Моћи ћеш да чујеш шта се говори у Америци. Касније ће измислити другу кутију на којој ће се видети шта људи раде ко зна где. Седнеш и гледаш. Тако ће бити. Ти си мали и ти ћеш то доживети. А сада, ево ти једна бонбона и иди. Немој причати шта си видео и чуо.

Није прошло ни десет година, Сејран је у село донео први радио. Жене су се чудиле и молиле Богу. Отишао сам на гробље да кажем чика Бераму.

На гробу му је процветао црвени божур.

ВЕТЕР НА ГАРЧИЦА

Шо сум насипаф тринаесет године, ме пратиље на гурбет. Бабо се слогавиф седејећи на ноге, во дућани туђе. Исмета го зеље во аскер-борч. Кућа останала на мене, ја да га дексам.

Јена недеља попрет да идем на гурбет во нас дошоф Садик от Шајнофце. Мало поседаф ке Бабета во соба и отишоф. Бабо ме викаф ке њего. Не се гледаф такоф. Не си могоф да го виђиш сенатого, све работаф. И ка немаф работа га тражиф. Сега ка труп, слогавен, ни легнат ни сенат, згугурчен и некако собран не личиф на Бабета каквого го знље сви.

Ка сум влезоф во соба со рука ми даф ишарет да сенем дупри њего. Соба била насипана со дим от тутун и не сум могоф да го виђим хубаво. От некој тар ми стајф рука на раме и ми рекоф: "Слушај дете, мене ме виђиш какоф сум. За ништо веће несум. Да је такоф Ала да ми земе душа. Исмет отишоф аскер и кућава останала на тебе. Ја те даде да бидеш чирак. Несум рат, пољај от мене гурбет црн шо напрај, ама таке ни је пишано. Зјем, школо хубаво ти идује ама прво да илеземе живе от оја, па после учи. Садик је хубав чујек, хубаф дућан има. Хубаво ќе ти биде. Белиграт је хубаф грат".

Ка докажуаф, збифнаф. Му сум загледаф свза во око. Бабо никога не желеф. Мати ни кажуала ељи и ка му умрела мати свза не пуштиф. Сега желаф. И ја сум се ражелаф и сум илезоф надвор.

Мати сакала да заидујем на гурбет во понедевник, такоф је адет. Жене многу гледаје на тија. Мије мужи не.

Во понедевник станала многу рано, још саба не пуано. И ја сум се разбудиф рано. Некуа тресајца влезла

во мене. Сум биф рат шо ќе идем на гурбет, шо ќе виђим Белиграт. Ама и стра а ќе можем да работам, а ќе можем да дексам кућа?

Котљина зеље да траскаје. Мати ми гријала вода да се окпем. Влезла во соба да ме разбуди. Ми донесла шеј за на пут. Све шеј Бабоф ми прекројла. Тољку се имало. Ка сум се окпаф сум се скачиф горе, во соба со Бабета да се стајм. Бабо трајеф, ништо не ми рекоф. Цигара не га вађаф от уста. Руке му се притресље ка ме загрљиф. Мати ме чекала на чардак и тује желела да не га виђи.

Сум трнаф. Мати на прак стајла секирче да го прерипам. По мене фрљила јена кофа вода. И Исма станала да ме испрати. И она желала. Ка сме илезље на сокак Исма се стајла со мене и отишла во ахар да распрај стока.

Дур сме ходиле нис ограђе сум денетисаф Снце. Се поћуљило на Равењ да грије цев дењ. Мати трчала прет мене, ка ценазе, со куферче от дрво во руке. И Бабо со њего идуаф на гурбет и Исмет и сега и ја.

Не ми влиза во глава заш хитаме ка идујеме на гурбет?

Нис ливађе каменчића ми влизале во јеменчића дупне, мало-мало па ќе застанем да извадим каменче. Мати не ме чекала, она имала работа свуа.

От јен пут, само от себе, ми дојде тешко, срце ми се стегна ка топкиче. Ми било жаљ за Бабета, за матере, за Есма, за Исмета, за Коритник, за Равењ, за Ограђе, за другари, за Река Хајрова. За све. Какоа текра нема да ге виђим.

На Гарчица, во равното, мати ми рекла да газнем трава да га окине. Га окинала да кити врата и да жела. Таке китила ка испраћала Бабета, таке Исмета, таке и мене.

На Гарчица дуаф ветер ка сваки пут. Душе чујечке, остајене тује, бучиле и прајље ветер путнички само нам пишан. Некога мокер, со свзе, некога сух со бољке, све тује да биде шаит.

Немаф никој, само ја и мати и Гарчица, со душе во нос, сме чекале да дојде камион да ме онесе на гурбет. Руке ги се тресле, ноге ги се шуткале. Ме целувала и желала. Сум га чуф ка шепотила: "Ала нека те испрај. Сега ти ни си глава. Иди со здравје, дете"!

Једва ги сум се откачиф от руке. Крус пенџер сум га пољаф још јен пут. Останала сама ка кукајца. Ветер ги дигнаф терљик преко глава.

Мати желажући отишла дома да ме чека а ја сум отишоф на гурбет да бидем глава кући.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

ВЕТАР НА ГАРЧИЦИ

Чим сам крочио у тринаесту годину, послали су ме на гурбет. Отац се паралисао стојећи на ногама у туђим радњама. Исмет је отишао у војску – дуг је дуг. Кућа је остала на мени, ја да је одржавам.

Недељу дана, пре него да одем на гурбет, код нас је дошао Садик из Шајноваца. Мало је поседео код оца и отишао. Отац ме је позвао код себе. Није се гледао такав. Ниси га могао видети да седне, стално је радио. И када није имао посла, он га је тражио. Сада као трупац, паралисан, нити лежи нити седи, пресамићен и некако скупљен, није личио на оца каквог су сви знали.

Када сам ушао у собу, руком ми је дао знак да седнем до њега. Соба је била испуњена димом и нисам могао да га видим добро. После извесног времена стави ми шаку на раме и рече:

– Слушај дете, мене видиш какав сам. За ништа више нисам. Да је такав Бог да ми узме душу. Исмет је отишао у војску и ова кућа је сада на теби. Ја те дадох да будеш чирак. Нисам радостан, погледај шта од мене направи црни гурбет, али таква нам је судбина. Знаш, у школи добро учиш, али да прво живи изађемо из овога па после учи. Садик је добар човек, добру радњу има. Биће ти добро. Београд је велик град.

Када је завршио, уздахнуо је. Угледах му сузу у оку. Отац никада није плакао. Мајка нам је причала да ни када му је мајка умрла сузу није пустио. Сад је плакао. И ја сам заплакао и изашао напоље.

Мајка је хтела да на гурбет пођем у понедељак. Такав је обичај. Жене су томе придавале значај. Ми мушкарци не.

У понедељак мајка је устала веома рано, пре зоре. И ја сам се пробудио рано. Нека дрхтавица је ушла у мене. Био сам радостан што ћу отићи на гурбет, што ћу видети Београд. Али и уплашен, хоћу ли моћи да радим, да одржавам кућу?

Котлићи су отпочели своју уобичајену лупњаву. Мајка је грејала воду, да се окупам. Ушла је у собу да ме пробуди. Донела ми је одећу за пут. Све ми је од очевих ствари прекројила. Толико се имало. Када сам се окупао, попео сам се у собу код оца да се поздравим. Отац је ћутао, цигару из уста није вадио. Ништа ми није рекао. Руке су му дрхтале док ме је грлио. Мајка ме је чекала на чардаку. Ту је плакала да је не би видео.

Пошао сам. Мајка је на праг ставила секиру да је прескочим. За мном је бацила канту воде. И Исма је устала да ме испрати. И она је плакала. Када смо изашли на сокак, Исма се поздравила и отишла у шталу да истимари стоку.

Док смо ишли Ограђем, приметио сам Сунце. Ижцикљало се на Равњу да цео дан греје. Мајка је трчала преда мном, као пред мртвацем, са дрвеним кофером у рукама. И отац је њиме ишао на гурбет, и Исмет и сада ја.

Не разумем зашто журимо када одлазимо на гурбет? Кроз Ливађе, каменчићи су му улазили у шупље гуменнице. Мало, мало па станем да извадим каменчић. Мајка ме није чекала. Она је имала своја посла.

Одједном, само по себи, дође ми тешко, срце ми се стегло као грудва. Би ми жао за оца, за мајку, за Исму, за Коритник, за Равењ, за Ограђе, за другове, за Хајрову реку, за све. Као да их више никада нећу видеати.

На Гарчици, на равнини, мајка ми је рекла да згазим траву. Ишчупала је да с њом окити врата и плаче. Тако је китила када је испраћала оца, тако Исмета и, ето, тако и мене.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

На Гарчици је као и увек дувао ветар. Људске душе, остављене ту, зујале су и стварале ветар путнички, само нама суђен. Некада мокар од суза, некада сув од бола, заувек ту да буде сведок.

Није било никога. Само мајка, ја и Гарчица, са душама у носу, чекали смо да дође камион и да ме однесе на гурбет. Мајка је брисала сузе. Ја сам чекао.

Када је стигао камион, мајка се узрујала. Руке су јој се тресле, ноге је нису држале. Љубила ме је и плакала. Једва сам је чуо док је шапутала:

– Бог нека те чува. Сада си нам ти глава куће. Иди у здрављу, сине.

Тешко сам јој се измигољио из руку. Кроз прозор сам је погледао још једном. Остала је сама као кукавица. Ветар јој је подигао терлик преко главе.

Мајка је отишла кући да ме чека док се вратим.

Ето, тако сам отишао на гурбет.

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

Из рецензије

Причице за malu и велику децу

Хамид Исљами, по својој основној вокацији песник, овом краћом прозном формом, исказује се као врсни приповедач, већ у овој првој књизи прозе, показује нам свој раскошни приповедачки дар, чија је основна одлика – осећање за детаљ и психолошку изнијансираност у грађењу дечијег лика, из приче у причу, кроз читаву књигу!

До сада, овај аутор, са својим емоционалним исписом делује као песник сасвим одређеног тематског поља интересовања, са, рекли бисмо, без претеривања, књижевно-програмским "задатком" да пробуди један одавно "заспали" језик; то јест, да га смести, личним песничким вокабуларом, у древно ткиво горанског језика – не би ли тиме "доказао" да горански језик није рецидив словенске групе језика, или, што је још горе, некакав њихов језички патрљак, већ језик на коме се може и мора стварати књижевност, као особен вид културе једног народа. Читајући овог аутора, као да не сумњамо у ону, већ добро нам знану теорију, Ингарденову поставку по којој је: "Језик неодлучиви део Бића", и по коме је, у ствари, "Биће као језик".

Добро је то схватио Х. Исљами, аутор ове прозе за децу; и овде је језик неразлучиви део бића; видећемо, не само у своме темату ове прозе, већ у оној тананој доживљености света једног детињства и њене лиричности. У прегршти мотива горанског детињства, аутор нас, јачином његове импресије, уверава да је детињство

свугде исто; да је оно људско и да припада Човечанству. Ових девет прича, Хамид Исљами је испричао таквом жестином у атмосфери и са тако снажно сконцентрисаном психолошком убедљивошћу да ми, читајући, једноставно, немамо избора: и то горанско детињство, читајући, прихватамо као сопствено.

У свих ових девет прича место радње смештено је у Гори. Све оне говоре о детињству једног дечака са села (фиктивни/подразумевајући аутор прича све ове приче), и оне су испричане у првом лицу јединине; тако да се иза гласа дечака, у ствари, скрива аутор ових прича.

Кроз целу књигу развијена је, и спроведена, до краја садржинска нит са темом раног детињства – до задње приче која говори о престанку тог детињства и, силом насталих породичних околности, одласку у печалбу тек стасалог момчића, у чијем се срцу, у души још скрива дете.

На самом почетку, од прве приче *Долапче*, у којој најмлађи малишан, широм отворених зеница, посматра бакино тајно место (долапче), скривалицу најчудесније дечије стварности, па све до одласка "на гурбет", како вели аутор, изражена је снажна психолошка мотивација која нам сведочи о осећањима непатвореним исто толико колико и само горанско тло о коме, та иста осећања, сведоче. Топлина, љубав и туга избија из сваког реда ових прича, а што ми региструјемо преко лика главног јунака, детета чија су осећања спрема људи, животиња и природе која га окружује у сталном колоплету јаким емоција, које делују снажно, упечатљиво и, на многим местима у књизи, потресно: од приче у којој остарела мајка добија, из далеког света, писмо и телеграм од сина јединца који је, у писму, моли да не тугује због његове раскинуте веридбе, и телеграма, тог истог дана, у уторак, у коме пријатељи старичиног сина јединца јављају мајци да јој се син удавио (а што све дете/јунак чита или, бежећи, одбија да прочита), па до прича: *Људи Рахман*,

Пакеј за децу, *Сеоски бик* или *Долапче* у којима пробија вечна горанска туга, али и једна немерљива благост сва у жељи за животом. Тај жал, рекли бисмо, за срећним животом кога ни највеће недаће не могу да угасе. Нешто велико, као космичка нада, да има места животу на овом свету; па макар се то место налазило високо, високо горе у брдима, између Шаре и Коритника!

И, на крају, огрешили бисмо се о дело овога аутора ако не би навели савршену прецизност реченице у овим причама, која извире из економичности језика којом је, пре свега, извагана емоција са оним исијавањем из самог значењског поља које носи собом ово књижевно дело. Такав, изванредан пример равнотеже језика, оличен у краткој минуциозно прецизној реченици и унутрашњој психолошкој слици јунака – видимо у заиста антологичкој причи *Љојовчић*.

Славен Радовановић

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>

САДРЖАЈ

ДОЛАПЧЕ.....	6
ДОЛАПЧЕ.....	7
ПАЋЕАТ ЗА ДЕЦА	8
ПАКЕТ ЗА ДЕЦУ	9
ДОНЧЕ	10
ПАНТАЛОНИЦЕ	11
БИК СЕФСКИ	12
СЕОСКИ БИК	13
ТОРНИК ИМА ЛОШ СААТ	14
У УТОРАК ПОСТОЈИ ЛОШ ЧАС	16
РАХМАН ХУЛАФ	18
ЛУДИ РАХМАН	20
КРАДЉЕ	22
ЛОПОВЧИЋ	24
АМИЦА БЕРАМ	26
ЧИКА БЕРАМ	29
ВЕТЕР НА ГАРЧИЦА	32
ВЕТАР НА ГАРЧИЦИ	35
ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ	39

Хамид Ислами
ДОЛАПЧЕ

Рецензенти
Славен Раговановић
Зоран Вучић

Превод
Аутор

Ликовни прилози
Шабан Абула

Ликовни уредник
Мусџафа Гановић

Издавач
НИП "Нови свет", Приштина

За издавача
Василије Симић

Слог и штампа
НИП "Нови свет", Приштина

Тираж: 500 примерака

ISBN 86-7967-013-7

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека, Приштина

886.1 (02.053.2) - 36

ИСЛАМИ, Хамид

Долапче / Хамид Ислами. - Приштина: НИП "Нови свет", 1996 (Приштина: НИП "Нови свет"). - 41 стр.; 20 см. - (Библиотека Машгавци)

Тираж 500

ISBN 86-7967-053-7

0009061917

<http://arhivkrusevo.blogspot.com/>